

Puhujien Foorumi

Elokuu 2003

Mika Mannermaa

Tämän otsikon alla esittelemme teille puhujia niin Suomesta kuin maailmalta. Tutustumalla heihin saat uusia ajatuksia ja ideoita. Ota riski ja tutustu uusiin ihmisiin ja ajatuksiin.

SpeakersForum välittää puhujia yrityksille ja yhteisöille. Puhujat edustavat laajaa osaamisen kirjoa ja eri kansallisuuksia. Puhujien Foorumilla esittelemme säännöllisesti näitä ajatuksia herättäviä henkilöitä. Mikäli haluat puhujasta lisätietoa tai tarvitset puhujaa joltain toiselta aihealueelta ota yhteyttä meihin sähköpostitse info@speakersforum.fi tai soita 0201-5529 90. Voitte myös ilmoittaa meille mikäli ette jostain syystä halua postiamme jatkossa.

Megatrendit ja heikot signaalit – Tulevaisuus on jännittävä pakko

Itse luomiamme ongelmia emme voi ratkaista samalla ajattelulla, joka ne synnytti.

Albert Einstein

Presidentti in spe: - Ennustaminen on vaikeaa, varsinkin tulevaisuuden.

Poliitikon kirjan kansi: - Tulevaisuus tehdään.

Aloitteleva leipäfuturologi: - Tulevaisuudesta on syytä olla kiinnostunut, koska vietämme siellä loppuelämämme.

Kun jokin ilmiö esiintyy kliseessä, sen täytyy olla joko täydellisen tylsä ja mielenkiinnoton tai pakko, jonka kanssa on elettävä. Tulevaisuus kuuluu viimeksi mainittuihin, pidimmepä siitä asiointilasta tai emme.

Tulevaisuudentutkimuksen extreme-pikakurssi (0,001 opintoviikkoa): *"Tulevaisuudentutkimus on nykyhetken tutkimusta tulevaisuuden arvioimisen näkökulmasta käsin."*

Tällä tahdon sanoa, että kun mietimme tulevaisuutta tutkimuksen keinoin, siinä ei ole mitään mystistä. Aineisto, jonka avulla maailmaa ja sen mahdollista tulevaisuutta ihmettelemme, on periaatteessa sitä samaa kuin esimerkiksi historian tutkijoilla: tilastoja, kirjallisuutta, haastatteluja ja kyselyjä nykyhetkessä. Meillä ei ole keinoja kurkata nurkan taakse tulevaisuuteen, vaan eipä historioitsijakaan nykymentelmin pääse tsekkaamaan, mitä todella tapahtui.

Mika Mannermaa

Mika Mannermaa on kansainvälisesti tunnettu tulevaisuudentutkija.

Mikäli haluat lisää tietoa Mika Mannermaasta, klikkaa tästä.

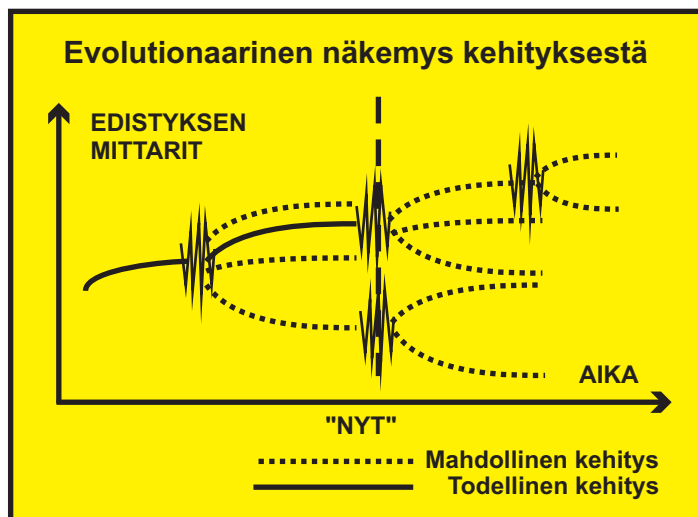
Mika Mannermaa

Olellainen ero syntyy siitä, kun länsimainen lineaarinen aikakäsityksemme väittää, että *menneisyys on jollakin tavalla toteutunut* ("täydellistynyt", "saanut muotonsa"), vaikka emme koskaan tule absoluuttisen tarkkaan tietämään, miten. Se on jo toteutunut, mikä myös merkitsee, että siihen ei enää voi vaikuttaa. Toisaalta *tulevaisuus on huomattavilta osin vaikutettavissamme* - seuraava tunti, seuraavat viikot, vuodet ja vuosikymmenet. 'Me' tässä yhteydessä voi olla yksi ihminen, yritys, maan hallitus tai YK:n yleiskokous.

Pyrkimys vaikuttaa tulevaisuuteen nykyhetkessä onkin perimmäinen syy sille, että esimerkiksi yritysmaailmassa systemaattinen tulevaisuustyöskentely - skenaario- ja strategiatyöskentely, tulevaisuusstudiot ja -barometrit - on lisääntynyt viime vuosina. Se ei ole helppoa ja usein ongelmaksi muodostuu *linking* eli se, miten kytketään toisiinsa tulevaisuutta pitkällä aikavälillä kartoittavat skenaariot ja yritysten johtamista leimaava lyhyen aikavälin päätöksenteko. Ne ovat kaksi maailmaa, jotka eivät aina kohtaa.

Onkin aihetta korostaa, että tulevaisuusprojektit on vietävä loppuun asti, osaksi tämän päivän päätöksentekoa ja toimintaa, tässä ja nyt. Tämä edellyttää ylimmän johdon aitoa sitoutumista. Usein nähty mutta väärä ratkaisu on pistää 'se kaikkein turhin johtaja' vetämään yrityksen skenaariotyöskentelyä.

Tulevaisuustyöskentelyssä on hyödyllistä käyttää jotain perusteltua teoreettista viitekehystä. Perinteisiä lineaarisia (suoraviivaisia) ja eksponentiaalisia (kiihtyviä) kasvumalleja

Mika Mannermaa

täydentämään on viime vuosina kehitetty *evolutionaarinen* näkemys kehityksestä, (ks. oheinen kuva).

Evolutionaarisen kehitysnäkemyksen mukaan *yhteiskunnat ja mm. niiden taloussystemit ovat jatkuvassa muutos- ja epätasapainotilassa olevia dynaamisia systeemejä*, joiden kehityksen luonnollisina osina ovat *stabiilit muutosvaiheet*, jolloin trendit ovat voimissaan ja toisaalta *kaottiset murrokset*, jotka puolestaan ovat otollisia vaiheita nk. heikkojen signaalien voimistumiselle.

Fiksu soutaa koskessa myötävirtaan - megatrendit

Megatrendeillä eli kehityksen suurilla aalloilla tarkoitetaan sellaisia ilmiöitä tai ilmiökokonaisuuksia, joilla voidaan nähdä olevan *yleinen, jo toteutuneen kehityksen perusteella tunnistettava suunta*, jonka uskotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Megatrendit kuvaavat tulevaisuusmaastoa "ajan virrassa" muuttavia voimia, joihin voidaan vain rajoitetussa määrin tai ei lainkaan vaikuttaa. Megatrendi on kuin suuri joki, joka virtaa kohti merta, joskus koskena kohisten, aika ajojin suvantona viipyillen. Sen pääsuunta on selvä, vaikka siinä voi olla myös yllätyksiä, akanvirtoja - negatrendejä. Kuten vuolaassa virrassa voi ohjata venettä, jos tuntee joen virtaukset, myös megatrendien kuvaamissa muutosvoimissa voi suunnistaa, jos ne tunnistaa.

Globalisaation jatkuminen ja osana sitä *Euroopan unionin liittovaltioistuminen, tietoyhteiskunnan syveneminen* teknologian korostumisesta palvelu- ja tarvejohteiseksi ja *levittäytyminen kaikkialle* yhteiskunnan eri toimintoihin ja maantieteellisesti - Internet leviää bushmanien puskiin ja mongolijurttiin; edelleen *bioyhteiskunnan* nousu tietoyhteiskunnan jälkeen, yhteiskunnan ja talouden järjestelmien jatkuva *monimutkaistuminen*, väestön *ikäntyminen* Euroopassa, *riskiyhteiskunnan* voimistuminen ja *terrorismin* muodostuminen pitkäaikaiseksi riesaksi. Siinä ilmeisimpiä tulevaisuuden megatrendejä.

Erityisesti *talouden tulevaisuudesta* voidaan nostaa esiin lisää merkittäviä trendejä:

- *Talouden erikoistuminen* jatkuu ja sen perusta on entistä enemmän globaali; globaalitalous voimistuu ja kotimarkkinat muuntuvat yhä useammin globaaleiksi. Kilpailu erityiskompetensseista ja hyvin erikoistuneista osaamis- ja markkinalokeroista käy jatkuvasti kiivaammaksi; samalla taloudellinen vauraus yrityksille, aloille, alueille ja yksilöille kertyy eriarvoistavalla tavalla.

Mika Mannermaa

- *Tuotannon ja sen panosten maantieteellinen liikuttaminen* minne tahansa maapallolla on entistä helpompaa, ja puhtaasti taloudelliset kalkyytit sanelevat päätökset tuotannon sijaintipaikoista: missä vain on edullista tuottaa, tuotanto sinkoutuu sinne välittömästi. Yritykset eivät tunne sellaista käsitettä kuin kotiseutu-, kotimaa- tai kotimaanosarakkaus; niillä ei ole varaa sellaiseen tunteiluun.
- *Omistajan edut ja voitto* määräävät pääomien liikkeitä ja talouden logiikkaa; mitä pidempään ylikansallinen yhteiskunnallinen päätöksenteko on heikkoa tai olematonta, sitä voimakkaamman aseman saavuttaa ylikansallinen pääoma ja sen hallinnoijat. Talous keskittyy, erityisesti kapitaalın omistus globaalisti - kuten Karl Marx arvioi yli 150 vuotta sitten.

Yrityksen tai muun organisaation tulevaisuustyöskentelyssä megatrendeihin suhtaudutaan yleensä siten, että ne otetaan annettuina, eikä vähäisiä ajallisia ja muita resursseja tuhlata niiden vaihtoehtojen pähkäilyihin: "Jos sittenkin..." Vaikka menettely ei ole teoreettisesti aivan 'oikeaoppista', käytännön resurssirajoitteet perustelevat tämänkaltaiset ratkaisut.

Menestys voi piillä villissä kortissa

Nykyisin dynaamisimmat yritykset etsivät trendien ohella heikkoja signaaleja, 'villejä kortteja'. Niissä voi muhia menestysbisneksen itu. *Heikko signaali on ilmiö, joka on oraalla.* Sillä ei ole menneisyyttä, se ei löydy aikasarjoista eikä vallitsevasta talousviisaudesta. Mutta siitä voi tulevaisuudessa muodostua aivan keskeinen ilmiö - teknologinen, taloudellinen tai yhteiskunnallinen.

Heikko signaali on kummajainen, jota keskiverto talousviisaus hylkii, koska signaali syntyy yleensä suurten yritysten ja vallitsevien ajattelutapojen ulkopuolella. Piilaakso käynnistyi takapihan autotalleissa. Eniten luovuutta nousevalla bioteknologia-alalla osoittavat uudet yliopistomaailmasta tai suurista yrityksistä spin-offeina kirvonneet pienet yritykset, eivät esimerkiksi lääkealan byrokraattiset jättikorporaatiot.

Kaikki kummajaiset eivät tietenkään ole kovia juttuja tulevaisuudessa. Useimmat eivät ole.

Internet oli heikko signaali kymmenisen vuotta sitten. Tuolloin se oli jo olemassa ja monien tiedossa, mutta harva ymmärsi, mikä sen merkitys tulisi olemaan. Nyt Internet ei ole heikko vaan vahva signaali. Samalla se on menettänyt arvonsa heikkona signaalina. *Signaalın voi hyödyntää*

Mika Mannermaa

teknologisena, taloudellisena tai sosiaalisena innovaationa vain hetken! Nopeimmat sen tekevät, muut jäävät nuolemaan näppejään.

Millaisia heikkoja signaaleja voisi tunnistaa tästä ajasta. Esimerkiksi:

- Kansallisvaltioiden valta-aika hiipuu 2010-luvulla
- Osa ihmisistä turhautuu päämäärättömään edistyskilpailuun ja ryhtyy luomaan 'hyvän elämän saarekkeita' yhteiskuntaan - syntyy Uusi Pykeija Samoalle
- Eliniän odote hyvinvointiyhteiskunnissa lähestyy 100 vuotta jo lähitulevaisuudessa
- Globaali talous siirtyy hielettömään aikaan 50 vuoden kuluessa
- Tietokoneista ja roboteista tulee ylivertaisia ihmiseen verrattuna, ja muutaman vuosikymmenen kuluessa kehittyi itsestään tietoinen koneäly; koneet kelpuuttavat ihmisen lemmikiksi - toivon mukaan
- Kuoleman jälkeisestä elämästä tulee viimeinkin totta; sadan vuoden kuluessa kehonsa menettäneiden 'kuolleiden' ihmisten tietoisuus muuttaa kyberavaruuteen.

Heikot signaalit voivat viestiä myös vakavista uhkista:

- Jatkuva eriarvoistuminen synnyttää hyväosaisten turvavaltioita halpatyövoimiseen ja turvakaarteineen kymmenen vuoden kuluessa. Toisaalta muodostuu bettutalous vähäosaisten ghettoineen; sillä on oma raha - Kontulan kruunu
- Terrorismi voimistuu ja kohoaa 10-20 vuoden kuluessa 'sivistyneen maailman' hallinnallisten kykyjen ulottumattomiin
- Krakkerit kiristävät Euroopan Keskuspankkia Eurooppapäivänä 9.5.2007.
- Bioteknologinen terroristihyökkäys 2010-luvulla
- Huomattava geneettisen insinöröinnin tuottama onnettomuus on mahdollinen 10-20 vuoden kuluessa; vuosisadan puolivälissä Etelä-Amerikan viidakossa synnytetään ihmisen geneettisesti modifioitu vihamielinen superrotu
- Tietoverkot kehittyvät tietoisiksi olioiksi ja kieltäytyvät yhteistyöstä ihmisen kanssa vuoteen 2050 mennessä.

Heikkojen signaalien tunnistamisesta voi hyvässä tapauksessa kehittyä yritykselle tai muulle toimijalle eräänlainen myönteinen häiriögeneraattori. Käytännössä tämä tarkoittaa systemaattista menettelyä esimerkiksi helppokäyttöisenä työkaluna yrityksen intranetissä. Yrityksen avainhenkilöt nonstop-syöttävät tunnistamiaan

Puhujien Foorumi

Mika Mannermaa

heikkoja signaaleja kaikkien arvioitaviksi, ja vetäytyvät säännöllisin väliajoin esimerkiksi tulevaisuusstudioihin arvioimaan syntyneitä ideoita ja tekemään niistä tarvittavia johtopäätöksiä.

Mikä olisikaan yllättävin heikko signaali? Helppoa: se, että maailma muuttuukin hitaasti - ja yllätyksettömästi.

Kirjallisuutta

Mannermaa, Mika (1998) *Kvanttihyppy tulevaisuuteen?* Otava. Keuruu. 224 s.

Mannermaa, Mika (1999) *Tulevaisuuden hallinta*. Skenaariot strategiatyöskentelyssä. WSOY, Ekonomiasarja. Porvoo, 227 sivua.

Mannermaa, Mika (toim. 2000) *TULEVAISUUDEN HALTUUNOTTO*. PK-yritysten ennakkoinnin käsikirja. ESR-julkaisut 77/00. Edita, Helsinki, 167 s.

Oy SpeakersForum Finland Ab
Perämiehenkatu 12 E
00150 Helsinki

Tel: 0201-5529 90
Fax: 0201-5529 91

sähköposti: info@speakersforum.fi
URL: www.speakersforum.fi

S P E A K E R S F O R U M
MEMBER OF THE TALARFORUM SCANDINAVIA GROUP

S P E A K E R S F O R U M

SpeakerForumin verkostossa työskentelee tällähetkellä noin 2000 puhujaa, kouluttajaa ja viihdyttäjää. Puhujat edustavat laajaa osaamisen kirjoa ja eri kansallisuuksia.

Etsit sitten professoria, kenraalia, poliitikkoa, seikkailijaa tai viihdyttäjää. Meihin kannattaa aina olla yhteydessä kun kyse on puhujasta. Me tiedämme kyllä kuka.

- Luennoitsijat
- Kouluttajat
- Viihdyttäjät
- Asiantuntijat
- Kansainväliset puhujat

info@speakersforum.fi
www.speakersforum.fi

Oy SpeakersForum Finland Ab • Tel: 0201-5529 90
info@speakersforum.fi • www.speakersforum.fi